

Komitean kokous

Aika

2.11.2020 klo 9:00–12:00

Kokous pidetään Teams-yhteyksillä

Osallistujat

Pasi Moisio, puheenjohtaja (x)

Kirsi Varhila, sosiaali- ja terveysministeriö, 1. varapuheenjohtaja (-)

Heli Backman, sosiaali- ja terveysministeriö, 2. varapuheenjohtaja (x)

Liisa Siika-aho, sosiaali- ja terveysministeriö, 3. varapuheenjohtaja (x)

Jäsenet:

Tarja Filatov, Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Matias Mäkynen, Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä

Riikka Slunga-Poutsalo, Perussuomalaisten eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Riikka Purra, Perussuomalaisten eduskuntaryhmä

Juhana Vartiainen, Kokoomuksen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Elina Lepomäki, Kokoomuksen eduskuntaryhmä

Anu Vehviläinen, Keskustan eduskuntaryhmä (-)

- varajäsen Pekka Aittakumpu, Keskustan eduskuntaryhmä (x)

Bella Forsgrén, Vihreä eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Noora Koponen, Vihreä eduskuntaryhmä

Anna Kontula, Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Paavo Arhinmäki, Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä

Anders Norrback, Ruotsalainen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Veronica Rehn-Kivi, Ruotsalainen eduskuntaryhmä

Sari Essayah, Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Antero Laukkanen, Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä

Harry Harkimo, Liike Nyt -eduskuntaryhmä (-)

Pysyvät asiantuntijat:

Marjaana Maisonlahti, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Raimo Antila, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Mikko Horko, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Hannu Ijäs, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Essi Rentola, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Eveliina Pöyhönen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Ulla Hämmäläinen, valtiovarainministeriö (x)

Kimmo Ruth, työ- ja elinkeinoministeriö (x)

Virpi Hiltunen, opetus- ja kulttuuriministeriö (x)

Susanna Siitonen, oikeusministeriö (x)

Tommi Laanti, ympäristöministeriö (x)

Outi Antila, Kansaneläkelaitos (x)

Antti Koivula, Työterveyslaitos (x)

Heikki Hiilamo, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (x)

Jaakko Kiander, Eläketurvakeskus (x)

Ilkka Oksala, Elinkeinoelämän keskusliitto EK (x)

Jorma Palola, KT Kuntatyönantajat (x)

Janne Makkula, Suomen Yrittäjät (x)

Saana Siekkinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry (-) Pirjo

Väänänen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry (x)

Katarina Murto, STTK ry (x)

Pekka Piispanen, Akava ry (x)

Hanna Tainio, Suomen Kuntaliitto (x)

Eija Koivuranta, SOSTE Suomen Sosiaali ja terveys ry (x)

Eero Löytömäki, Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry (x)

Sari Kokko, Vammaisfoorumi ry (x)

Sihteerit:

Milja Tiainen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Marko Leimio, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Susanna Rahkonen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Markus Kanerva, valtioneuvoston kanslia (x)

Krista Ruuskanen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Viestintä:

Tuulia Nieminen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Asiantuntija:

Ismo Hiljanen, Kansaneläkelaitos (x)

STN-ohjelmien edustajat:

Päivi Tikka, Suomen Akatemia (x)

Milja Saari, Suomen Akatemia (x)

Olli Kangas, Turun yliopisto (x)

Asialista

klo 8:50 Teams-yhteyksien testaus

klo 9:00 **Kokous**

1. **Kokouksen avaus ja ohjelma**

Puheenjohtaja avasi kokouksen ja toivotti osallistujat tervetulleiksi sekä kävi läpi kokouksen asialistan ja ohjelman.

2. **Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen (Liite 1)**

Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja.

3. **Sosiaaliturvan monimutkaisuus (Litteet 2 ja 3)**

Hallintojaoston puheenjohtaja Hannu Ijäs esitteli hallintojaoston sihteeristön valmisteleman kuvauksen sosiaaliturvan monimutkaisuudesta. Tarkasteltavat kysymykset jakautuvat aineellisen lainsäädännön sisältöä koskeviin kysymyksiin ja toimeenpanoa koskeviin kysymyksiin. Aineellisen lainsäädännön osalta on hahmoteltu kolme tasoa helpoimmin tehtävistä muutoksista vaikeimpiin. Toimeenpanon osalta on hahmoteltu kaksi tasoa voimassa olevan sääntelyn pohjalta tehtävään kehittämiseen ja lakimuutoksia edellyttävään kehittämiseen.

4. **KESKUSTELU I**

Käytiin keskustelua monimutkaisuuden kokonaisuudesta.

Tuotiin esiin, että ensin tulisi arvioida ja tehdä helpoimmin tehtävät muutokset sekä aineellisen lainsäädännön (ensimmäisen tason) että toimeenpanon osalta. Asiakkaiden näkökulmasta etuuslainsäädännön monimutkaisuuden vähentäminen voisi olla hyvinkin perusteltua (esim. peruspäiväraha ja työmarkkinatuki erillisinä etuuksina, viisi maksupäivää viikossa työttömyysturvassa ja kuusi maksupäivää viikossa sairauspäivärahassa, lapsikorotusten erilaiset tasot). Etuuslainsäädännön yksinkertaistamisen mahdollisuuksia saattaa kuitenkin olla melko vähän, ainakin jos tavoitteena on yksimielisyys niistä. Toisaalta ensimmäisen tason muutoksista voi myös tulla näkemyseroja, jotka voivat hidastaa kokonaiskuvan näkemistä ja arviointia. Etuuslainsäädännön toisen ja kolmannen tason muutokset edellyttävät mahdollisuuksia kasvokkaiseen keskusteluun ja komitean yhteisiin linjanvetoihin.

Helpoimmin toteutettavista muutoksista osa voi myöhemmin osoittautua kokonaiskuvan kanssa vastakkaisiksi, mutta niihin voidaan myöhemmin puuttua.

Tuotiin esiin, että elämän kokonaisuus ja ihmisten tilanteet ovat monimuotoisia, joten on vääjäämätöntä ja perusteltuakin, että sosiaaliturvassa on monimuotoisuutta. Ollakseen oikeudenmukainen ja yhdenvertainen sosiaaliturvan tulee huomioida erilaisia elämäntilanteita (esim. sairaus, vastuu lapsen eläuksesta ja huollosta). Yksinkertaistamisen sijaan pitäisikin puhua selkeyttämisestä. Osa monimuotoisuudesta on kuitenkin perusteetonta ja siihen pitäisi puuttua. Rakenteellisten muutosten arviointi on tarpeen, kuten esimerkiksi asumisen kustannusten kattaminen sekä yleisen asumistuen että perustoimeentulotuen ja täydentävän toimeentulotuen kautta. Asumisen tukemisen kokonaisuus saattaa olla kuitenkin haasteellisin, eikä ratkaisuehdotuksia ole tähän mennessä juurikaan esitetty. Toinen esimerkki on työmarkkinatuen ja perustoimeentulotuen suhde. Monimutkaisuutta aiheuttaa se, että asiakas joutuu samanaikaisesti hakemaan useaa etuutta.

Tuotiin esiin, että monimutkaisuuden taustalla on sosiaaliturvajärjestelmän historia ja uudistusten tekeminen kahdella polulla (perusturva ja ansioturva). Historiasta juontuu myös useiden toimeenpanijoiden järjestelmä (esim. Kela, työttömyyskassat). Myös palvelujärjestelmän huomioiminen on tärkeää.

Tuotiin esiin, että toimeenpanon osalta keskeinen ongelma on tietojenvaihdon ja tiedonsiirron sujuvoittaminen tietosuoja huomioon ottaen ja tähän tulisi puuttua jo uudistuksen alkuvaiheessa. Asiakkaan tulisi kokea järjestelmä mahdollisimman selkeänä ja yksinkertaisena, vaikka sosiaaliturvajärjestelmä olisi jatkossakin moniulotteinen. Tähän voidaan päästä toimeenpanon kehittämisellä ja asiakkaiden henkilökohtaisen tuen kautta. Ennakoitavuus on erittäin tärkeää. Toimeenpanon osalta voitaisiin arvioida myös Verohallinnossa käytössä olevaa luottamusperiaatetta.

Tuotiin esiin, että uudistuksen valmisteluresurssit eri tasoisten lähestymistapojen edellyttämään työhön on turvattava, jotta eteneminen olisi mahdollista.

Yhteenvedona todettiin, että edetään aineellisen lainsäädännön kolmella tasolla, mutta ensi vaiheessa erityisesti ensimmäisen tason osalta. Todettiin, että edetään myös toimeenpanon kokonaisuudessa.

5. Tosiasiallisesti työkyvyttömät työttömät (Liitteet 4, 5 ja 6)

Työ- ja toimintakykyjaoston puheenjohtaja Raimo Antila kertoi jaostoissa tehdystä selvityksestä tosiasiallisesti työkyvyttömien työttömien tilanteesta. Kohderyhmä on moninainen ja ulottuu ydinkohderyhmän ulkopuolelle. Palvelujen merkitys etuuksien ohella on keskeinen.

Työ- ja toimintakykyjaoston asiantuntijasihteeri Ismo Hiljanen esitteli etuuskehää ja etuudensaajien volyymejä, aineistopohjaista tarkastelua ikäryhmittäin sekä sairauspäivärahan etuuspolkuja (kaikki saajat, työttömät, opiskelijat, työntekijät/palkansaajat).

Työ- ja toimintakykyjaoston varapuheenjohtaja Liisa Siika-aho kertoi ongelmaan vaikuttavista tekijöistä sekä suunnitelmista jatkotyölle.

6. KESKUSTELU II

Toivottiin sairauspäivärahan etuuspolkuihin lisättäväksi yrittäjiä. Tuotiin esiin, että tosiasiallisesti työkyvyttömät työttömät eivät välttämättä saa sellaisia diagnooseja, joiden perusteella heille voitaisiin myöntää sairauspäivärahaa. Sairauspäivärahaa voisi tietyissä tilanteissa maksaa pidempään kuin enimmäisajan. Millä tavoin etuusjärjestelmä toimii työttömyysetuuden ja sairauspäivärahan nivelkohdassa? Järjestelmät toimivat eri tavoin perusturvalla ja ansioturvalla. Järjestelmän kannustimia ja niiden vaikutuksia ihmisten valintoihin tulisi arvioida.

Tuotiin esiin, että pelkkä etuuden muokkaus ei korjaa asiakkaiden tilanteita, joten palveluprosesseja on tarkasteltava samanaikaisesti. Ero työttömien ja työntekijöiden/palkansaajien sairauspäivärahan etuuspoluissa ja volyymeissä osoittavat, että erityisesti työttömien palveluprosesseja on parannettava. Mahdollisuuksia aktivoiviin ja osallistaviin palveluihin tulisi tarjota. Nuorten toimintakykyyn vaikuttavat vahvasti lapsuuden kokemukset ja lapsiperheiden tilanteet, joten perheille tarvitaan ennaltaehkäiseviä toimia.

Yhteenvedona puheenjohtaja totesi, että ongelmaa tarkastellaan laajemmin palvelujen ja etuuksien yhteensovittamisen kokonaisuudessa. Tämä mahdollistaa tarkastelun sekä etuuksien että palvelujen näkökulmasta, myös nivelkohtaan pureutuen.

TAUKO

7. Tutkimusperusteisuus sosiaaliturvauudistuksessa

Tutkimus- ja arviointijaoston puheenjohtaja Essi Rentola esitteli OECD-selvityksen ”Faces of Joblessness” tuloksia.

8. Tutkimusperusteinen yhteistyö Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) tutkimusohjelmien kanssa

Päivi Tikka, Milja Saari ja Olli Kangas esittelivät Strategisen tutkimuksen neuvoston tutkimusohjelmia. Komitean työtä tukeviksi teemoiksi on suunniteltu seuraavia: Elonkehä, Teknologia, Väestömuutokset, Instituutiot ja politiikka. Näistä on suunniteltu neljän työpaperin sarjaa.

9. KESKUSTELU III

Käytiin keskustelua. Ehdotettiin tutkimusaiheiksi tilimallisia sosiaaliturvan muotoja sekä digitaalisen tiedon käyttöä. Todettiin, että Tietoveturi-mallissa on mahdollista koota olemassa olevaa tutkimusta.

Yhteenvedona puheenjohtaja totesi, että yhteistyötä jatketaan komitean tulevilla kokouksilla. Kyse on pitkäaikaisesta yhteistyöstä.

10. Viestinnän katsaus

Tuulia Nieminen esitteli sosiaaliturvauudistuksen visualisointia ihmishahmoilla.

11. Muut asiat

Komitean seuraava kokous on 23.11.2020 ja sen aiheena on Ansiotyön ja sosiaaliturvan yhdistäminen.

Komitean kevään kokoukset ovat 25.1.2021, 22.3.2021 ja 10.5.2021.

Puheenjohtaja kertoi keväälle suunnitelluista kahdesta avoimesta yleisöseminaarista, joiden aiheina ovat Työ ja sosiaaliturva sekä Viimesijainen turva, perusturva ja asuminen. Pysyviltä asiantuntijoilta tullaan pyytämään ehdotukset seminaareihin keskustelijoiksi.

12. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja kiitti osallistujia keskusteluista ja päätti kokouksen.

Liitteet

Liite 1 Pöytäkirjan luonnos

Liite 2 Sosiaaliturvan monimutkaisuus: Raportin rakenne

Liite 3 Sosiaaliturvan monimutkaisuus: Luonnos raportin 4. lukuun

Liite 4 Työkyvyttömät työttömät: Yhteenveto jaostoista

Liite 5 Työkyvyttömät työttömät: Aineistopohjainen tarkastelu (Tiedoksi)

Liite 6 Sairauspäivärahan etuuspolku (Tiedoksi)

Liite 7 Diaesitys